

ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

“Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΜΙΧΑΗΛ,”

Βυζαντινὸ δράμα σὲ 4 μέρη καὶ 2 εἰκόνες

Ἀγγέλου Δ. Τερζάκη

Τὸ γεγονός πῶς τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο ἀποφασίζει — ἐπὶ τέλους — ν' ἀνοίξη τὶς πόρτες του σ' ἓνα νέο τῆς γενιᾶς μας, εἶναι θαρῶ ἄρκετὸ νὰ μᾶς κἀνὴ νὰ χαροῦμε. Πρέπει ἀκόμη νὰ μᾶς χαροποιήσῃ τὸ πῶς αὐτὸς ὁ νέος καταπιάνεται μὲ κάτι «μεγάλο». Πολλοὶ θὰ ποῦνε: Ἡ ἐποχὴ μας δὲν ἀνέχεται τὴν τραγωδίαν. Ψέμμα! Ἡ τέχνη ἢ μεγάλη δὲν ἔχει ἐποχές. Σὰ νὰ λέμε πῶς θάρθη μιὰ μέρα ποῦ θὰ πάψῃ νὰ μᾶς συγκινήῃ ὁ Παρθενῶν «ὁ Λαοκόων» ἢ μιὰ παναγία τοῦ Φραγκονάου.

Βέβαια, σὲ μιὰ ἐποχὴ μηχανοκρατικὴ σὰν τὴ σημερινή, ὅπου ἡ τέχνη λογαριάζεται ἀπ' τὴν πλευρὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ρυθμοῦ τῶν γεγονότων, ὅπου ἡ ζωὴ ἐρευνᾶται συχνὰ σὰν αἰτιατὸ φανέρωμα καὶ ὄχι σὰν μύχια δυναμικὴ οὐσία, εἶναι φυσικὸ καὶ δίκιο νὰ κυκλοφοροῦν ἀντιλήψεις σὰν κ' αὐτές. Δὲν ἔχει νὰ κἀνὴ. Ἐνα εἶναι βέβαιο, πῶς ἡ τραγωδία σὰν πράξι τέλεια καὶ ἀνθρώπινη, σὰν «παθημάτων κάθαρσις» δὲν ἔπαιψε καὶ δὲν θὰ πάψῃ ποτὲ νὰ ἐνδιαφέρῃ καὶ νὰ συγκινήῃ, φτάνει, ὅπως εἶπα, νὰ μὴν παραμένῃ στὰ γεγονότα ἀλλὰ νὰ προχωρῇ στὴν οὐσία τῶν πραγμάτων, στὸ ἀπόσταγμα θάλεγα τῆς οὐσίας. Ξεκινώντας ἀπὸ τούτῃ τὴν ἀρχὴν θὰ δοῦμε ἂν κ' ὡς ποῖο βαθμὸν τὰ κατάφερε ὁ κ. Τερζάκης νὰ μᾶς δώσῃ ἓνα θέατρο, τουτέστιν δράμα στὴ δυαλικὴ του σύσταση — οὐσίας καὶ μορφῆς.

Ένα είναι φανερό και βρίσκεται τούτο στο ενεργητικό του—πώς θέτει εύθυσ έξ-
αρχής το «πρόβλημα»: Μια ήθικη κρίσις (έκθεση). Τὰ πρόσωπα ή τὸ
πρόσωπο πὸυ θὰ τὴν ξεπεράσουν. Προσπάθειες γιὰ νὰ τὴν ξεπεράσουν (δράση ἐ-
σωτερική). Ἱστορικὸ περίγυρο (δράση ἐξωτερική). Ὁ ἥρωας, ἕνας βασιλιάς — πε-
ριστατικὸς βασιλιάς — ἕνας μάρτυρας, ἕνας ἀδύναμος, μὰ ἥρωας. «Μάρτυρας!... κάτι
πὸ μεγάλο ἀπ' τὸ νικητὴ (Δ'. πραξ.) Τέτοιος εἶναι ὁ Μιχαήλ.

Πολλοὶ εἶπανε πὸς ὁ «Αὐτοκράτωρ Μιχαήλ» δὲν εἶναι θέατρο μὰ ἀφήγημα
ακηνικό. Δὲν εἶν' ἀλήθεια. Βέβαια ὑπάρχει μιὰ πίστη, μιὰ ἀκριβολογία στὴν ιστορι-
κὴ πραγματικότητα, μιὰ ντοκουμαντασιὸν στὰ πολιτικὰ πράγματα τοῦ καιροῦ, μιὰ
περιγραφικὴ διακόσμηση πὸυ μποροῦσε νᾶλειπε χωρὶς καμιὰ ζημία, μὰ στὸ βάθος
εἶναι καὶ μένει θέατρο ἀξιοπρόσεχτο στὸ εἶδος του.

Ἄν ὑπάρχει κάτι τὸ ἐλατωματικὸ αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ τὸ ἀναζητήσουμε, ἀπὸ τὴ
μιὰ στὰ διακοσμητικὰ ταμπλὼ, τὰ κάπως στατικὰ πὸυ μπαίνουν ἀνάμεσα στὰ δυνα-
μικὰ καὶ διασποῦν τὴν ἐνότητα, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη στὸν τρόπο πὸυ φωτίζεται ὁ χα-
ρακτήρας τοῦ Μιχαήλ. Μ' ἕνα λόγῳ, τὰ γεγονότα δὲν ἀφήνουν τόπο γιὰ μιὰ πλέρια
ἀνάλυση τῶν χαρακτήρων ἢ τοῦ χαρακτήρα—ἀνάλυση ἐκ τῶν ἔσω, διὰ μέσου τοῦ
προτσὸς τῆς δραματικῆς ἐξελίξεως ὁπότε, καὶ τὸ νόημα τῆς πάλης τοῦ ἀνθρώπου μὲ
τὸν ἑαυτὸ του θάταν κατάδηλο καὶ ἡ κάθαρση τέλεια.

Μολαταῦτα ἂν ὁ συγγραφέας δὲν μπόρεσε νὰ ὀλοκληρώσῃ δὲν πᾶει νὰ πῆ
πὸς στάθηκε ἀνίκανος νὰ δημιουργήσῃ. Κάθε ἄλλο. Ἐγὼ πιστεύω πὸς ξεπέρασε
τὰ ὄρια τῆς προσπάθειας, πὸς δὲν ἔδωσε ἀπλὸ σκίτσο μὰ ἕναν πίνακα συγκροτημέ-
νο, μεστὸν ἀπὸ νοήματα, πὸς προσπάθησε—δὲν εἶναι λίγο—νὰ φτάσῃ τὰ Εὐριπιδικὰ
καὶ τὰ Σαιξπηρικὰ πρότυπα: «Φύγε κυλίδα καταραμένη, φύγε σοῦ λέω!...»,
φωνάζει ἡ Λαίδη Μάκβεθ. Πόσο συμπαθητικὴ στὴν τύψη της, στὸν ἐξίλασμό της. Τὸ
ἴδιο συμπαθητικὸς κι' ὁ Μιχαήλ ὅταν διώχνει τὸ φᾶσμα τοῦ Ρωμανοῦ.

Γιὰ τὸ παίξιμο θᾶλεγα πὸς μποροῦσε νάταν δημιουργικώτερο.

Ἦταν φορὸς πὸυ κι' αὐτὸς ὁ κ. Μινωτῆς ἐπαιξε κάπως συμβατικὰ κάπως
χαλαρά.

Τὸ ἀνέβασμα ἄψογο ἂν ἐξαιρέσουμε τὸ τραγελαφικὸ ἐκεῖνο «δάσος στὴ Βουλγα-
ρία (;)» καὶ τὸ ἐκνευριστικὸ σκοτάδι πρὶν καὶ μετὰ.... τὸ ἄνοιγμα τῆς αὐλαίας. Κατὰ
τᾶλλα τὸ Ἐθνικὸ μᾶς χάρισε μὲ τὸν «Αὐτοκράτορα Μιχαήλ» μιὰ πνευματικὴ καλλι-
τεχνικὴ βραδεία πὸυ θὰ μείνῃ στὸ ενεργητικὸ τοῦ ιδρύματος καὶ πολὺ περισσότερο
τοῦ συμπαθαίστατου κ. Τερζάκη.

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ